

ՌՈՒԶԱՆՆԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ
Խաչատուր Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ
դիզայնի և դեկորատիվ-կիրառական արվեստի ամբիոն

ԴԵԿՈՐԱՏԻՎ-ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏԸ ՈՐՊԵՍ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՄԻՋՈՑ

Արվեստը ժանրերի և ոճերի ամբողջություն է ...

Նրա տեսակների բազմազանությունը պայնավորված է մարդկային անհատականության հարստությամբ, աշխարհընկալման խորությամբ, բազմաբնույթ գեղարվեստական արտահայտչամիջոցների կիրառմամբ:

Իրական աշխարհի գեղարվեստական արտահայտման ձևերից մեկն էլ դեկորատիվ – կիրառական արվեստն է, որն իր կիրառական նշանակությամբ առավելագույնս է մոտեցված մարդուն, նրա կենցաղին, սերտորեն կապված է մարդու կենսագործունեության հետ:

Հայկական ժողովրդական արհեստները անցել են զարգացման բարդ և դժվարին ճանապարհ: Պատմական աղբյուրները, պատմիչների վկայությունները հիշատակում են, որ ազգային ժողովրդական գեղարվեստական արհեստները ունեցել են բազմապիսի տեսակներ, որոնք զարգացման բնապահպանման գործընթացում ունեցել են անընդմեջ զարգացումներ: Տեղի է ունեցել ինչպես մշակույթային դիֆուզիոն՝ մեկ ժողովրդից մյուսը ներթափանցող տարրեր, այնպես էլ պահպանվել, ամրապնդվել և զարգացել են բուն հայկական, ազգային ժողովրդական երանկները, հոգեբանությունը, կենցաղը, սովորույթները, վարքն ու բարքը և դրանց ավանդույթները փոխանցվել են հաջորդ սերունդներին: Հետագա դարերում և հազարամյակներում նոր սերունդը, ստանձնելով նախորդների ժառանգությունը, ամրապնդել, զարգացրել, բազմապատկել և հարստացրել է այն:

Ազգային ժողովրդական գեղարվեստական արհեստները առանձնահատուկ արժեք են ստանում հատկապես ժամանակակից սոցիալ – տնտեսական, սոցիալ – քաղաքական, սոցիալ – մշակութային, գեղագիտական ճաշակի ձևավորման, կրթադաստիարակչական, և մասնավորապես հայեցի կենսունակ դաստիարակության գործընթացում, ինչպես նաև շատ կարևոր է այս առումով թանգարանների, ցուցահանդեսների առկայությունը:

Դարեր շարունակ դեկորատիվ – կիրառական արվեստը կարևոր դեր է խաղացել հասարակական կյանքի կազմակերպման, մարդկանց կենսագործունեության, նյութական և հոգևոր կյանքի ձևավորման գործում:

Արվեստի այդ տեսակն արագությամբ արձագանքել է տվյալ ժամանակաշրջանում իշխող գաղափարներին, մարդկանց աշխարհայացքին, նրանց կրոնական պատկերացումներին, առասպելներին, գեղագիտական կերպարներին և այլն: Դրանք իրենց արտահայտությունն են գտել դեկորատիվ – կիրառական արվեստի ստեղծագործությունների շարքում:

Դեկորատիվ – կիրառական արվեստն իր մեջ ներառում է ժողովրդի պատմական, գեղագիտական փորձը՝ սերնդեսերունդ փոխանցելով ազգային ավանդույթները, հոգեկերտվածքը՝ պահպանելով ժողովրդի վերաբերմունքը կյանքի, բնության և աշխարհի նկատմամբ:

Դեկորատիվ – կիրառական արվեստի պատկերազրական լեզվին բնորոշ է ընդհանրացման բարձր աստիճանը, գեղարվեստական պայմանականությունը, խորհրդանշանայնությունը, ոճական հարուստ նկարագրությունը: Այսպիսով՝ դեկորատիվ – կիրառական արվեստի իրապաշտական լեզվի յուրահատկությունը նրա արտահայտման պայմանականության մեջ է:

Այսօր ազգային դեկորատիվ – կիրառական արվեստի դերն առնչվում է հասարակական մշակույթի կազմավորման և ազգային դեկորատիվ – կիրառական արվեստի միջոցների նկատմամբ, հակումների ու փորձի զարգացման հետ:

Դեկորատիվ - կիրառական արվեստի դասավանդման նպատակը արվեստի հիմունքների յուրացման այնպիսի կազմակերպումն է, որ յուրաքանչյուր ուսուցանվող ներգրավվի ստեղծագործական ընթացք՝ օժանդակելով գեղագիտական դաստիարակությանը և գեղարվեստական կրթությանը: Գեղագիտական ճաշակի դաստիարակությունը աճող սերնդի ձևավորման կարևորագույն մասն է: Անհնար է դաստիարակել բազմակողմանի զարգացած անձնավորություն՝ չձևավորելով նրա մոտ գեղագիտական ճաշակ և գեղարվեստական ունակություններ:

Դեկորատիվ արվեստների ուսուցման համակարգում էնթոգեղարվեստական տարրի ընդգրկումը հետզհետե դառնում է բարձրագույն մասնագիտական կրթական համակարգի կրթաուսուցողական կարևորագույն առանձնահատկություններից մեկը, որն էլ միաժամանակ հանդիսանում է անհրաժեշտ փուլերից մեկը, գիտակցելու համար դեկորատիվ արվեստի ստեղծագործությունների պատմական անգնահատելի արժեքը, նրա թողած գեղագիտական և գեղարվեստական ազդեցությունն անհատի առօրյայի, կենցաղի, էթիկայի ու ազգային մշակույթը ընկալելու և կազմակերպելու բնագավառում:

Ըստ էության, դեկորատիվ – կիրառական արվեստի տեսության ու պրակտիկայի համար նշանակալից իրողություն կարելի է համարել այն հանգամանքը, որ նախագծային աշխատանքների ու մշակումների զարգացման համար կուտակվել են համապատասխան ծավալի ծրագրային նյութեր, որոնք վերաբերում են սովորողների շրջանում գեղարվեստական գրագիտության ու դեկորատիվ – կիրառական արվեստի գործունեության ծավալմանը:

Հարկ է նշել, որ դեկորատիվ – կիրառական արվեստն ընդհանուր առմամբ արվեստի տարբեր տեսակների, ճյուղերի ու ժանրերի զուգակցման կարևոր նախադրյալներից է, քանզի արվեստի բոլոր ուղղություններում և միտումներում առկա է դեկորատիվ հիմքը, որը ցույց է տալիս վերափաստավորման որոշակի աստիճան ու կերպարների, պատկերների դեկորատիվ մեկնաբանում:

Տարիքային զարգացման պրոցեսում սովորողի վարքագծի ու գործունեության բոլոր հիմնական փոփոխությունները նրա ուսուցման դրսևորումներն են: Ուսուցումը ենթադրում է արտաքին (ֆիզիկական) և ներքին (հոգեկան) գործունեության կամ վարքի այնպիսի փոփոխություններ, որոնք պայմաններ են ստեղծում որոշակի նպատակի հասնելու համար: Այլ կերպ ասած, ուսուցումը դրսևորվում է արտաքին և ներքին գործողության նպատակահարմար փոփոխության ձևով:

Ուսուցումը իրենից ներկայացնում է կենտրոնական նյարդային համակարգի կողմից որոշակի դրդիչների և դրդող իրադրությունների արտացոլման, ինչպես նաև դրանց նկատմամբ որոշակի հակազդումների ծրագրերի ձևավորման պրոցես:

Այսպիսով՝ մարդու ուսուցման էությունը կարելի է սահմանել հետևյալ կերպ. ուսուցումը մարդու կողմից որոշակի գիտելիքների և դրանով պայմանավորված գործողությունների ու արարքների յուրացումն է որոշակի իրադրություններում:

Ժամանակակից դեկորատիվ – կիրառական արվեստի ձևավորման խնդիրներից են գեղարվեստական մտածողություն և ճաշակ զարգացնելը:

Արվեստի այս տեսակի զարգացման հիմքում ընկած են ժողովրդական կիրառական արվեստի նմուշները, որտեղ նշանակալի է հոգևոր և գաղափարային բովանդակությունը: Ժողովրդական արվեստի խորհրդանշական կերպարների մեջ իշխում են ազգային գիտակցությունը, կրոնական - առասպելական պատկերացումները, ժամանակաշրջանին բնորոշ աշխարհընկալումները: Այս ամենը խորը ազդեցություն է թողնում նրա հոգևոր մշակույթի վրա:

Դեկորատիվ - կիրառական արվեստի ժողովրդական ավանդույթների տեղափոխումը նոր ժամանակակից միջավայր զարգացնում է սովորողների երևակայությունը, հարուստ նյութ է տալիս ինքնուրույն ստեղծագործելու համար: Մեփական արմատների ուսումնասիրումը ձևավորում է արժեքներ, որոնք այսօր անհրաժեշտ են աճող սերնդին հայրենասիրություն, հոգևոր, ազգային ինքնագիտակցություն արտահայտելու համար: Ուսումնասիրելով ավանդույթները՝ սովորողը ծանոթանում է իր ժողովրդի պատմությանը և մշակույթին՝ այդպիսով հարստացնելով իր հոգևոր աշխարհը, ստանում այն անհրաժեշտ գիտելիքները, որոնք նրանք կարող են օգտագործել ստեղծագործական աշխատանքում:

Գեղագիտական դաստիարակությունը պետք է սկիզբ առնի ընտանիքից, քանզի գեղագիտորեն դաստիարակված անհատները բարձր կպահեն ազգային հարստությունը և նրանց շնորհիվ կստեղծվեն արվեստի նորանոր ստեղծագործություններ:

Գրականություն

1. Բալյան Ա.Ա., Գեղագիտական դաստիարակության տեսություն, Երևան, 1980
2. Եղիազարյան Ա.Կ., Դեկորատիվ-կիրառական արվեստի միջոցով դպրոցականների գեղագիտական դաստիարակության մի քանի հիմնախնդիրներ, <<Նոր-Դար>> գրական-գեղարվեստական հանդես, N1-2, 2007թ.
3. Салтыков А. Б., <<Самое близкое искусство>> М., <<Просвещение>>, 1969г.

SUMMARY

In the real world the decorative applied art is one of forms of artistic expression, which with it's practical significance is maximum close to the man, his living and closely associated with a person's life.

In the training system of decorative arts underline of ethnoartistic element is gradually becoming one of the most significant characteristics of higher vocational education training system, which at the same time is one of the stages necessary to comprehend the decorative art of inestimable value. National consciousness, religious and mythological ideas, visions typical of the period is dominated on folk art symbolic images. All this has a deep influence on his spiritual culture.